

Omezení veřejných investic do stavebnictví dusí ekonomiku

Jaká je stávající situace ve stavebnictví a čeho dosáhla letošní dubnová novela zákona o veřejných zakázkách ve vztahu ke stavebním pracím? Téměř výhradní zaměření na cenu a omezení požadavků na kvalifikaci způsobily snížení nabídkových cen pod únosnou hranici a v důsledku toho zhoršení kvality realizovaných stavebních prací.

Důsledky omezení investic do stavebnictví

Stavebnictví v České republice tvoří necelých 7 % hrubého domácího produktu (HDP), přičemž počet zaměstnanců z tohoto odvětví se v národním hospodářství odhaduje zhruba na 9 % z celkového počtu zaměstnaných osob. Možná i právě z tohoto důvodu je stavebnictví často označováno za odvětví, které je indikátorem vývoje celé české ekonomiky, neboli tzv. „lakmusovým papírkem ekonomiky“. Investiční aktivita se v tomto odvětví projevuje především růstem poptávky po stavebních pracích, zatímco jejich pokles téměř vždy předznamenává budoucí útlum v celém národním hospodářství.

Z tohoto důvodu tak tedy můžeme především konstatovat, že stavebnictví v České republice je jedním z klíčových odvětví naší ekonomiky, kdy jeho prostřednictvím může stát i samospráva výrazným způsobem - formou zadávání veřejných zakázek - působit na dynamiku ekonomického rozvoje. To zdůrazňují především z toho důvodu, že stavebnictví v důsledku své silné a dostatečně pestré závislosti na dodávkách pro svoji výrobní spotřebu má vysoké a přímé multiplikační účinky na hrubý domácí produkt.

Tyto multiplikační účinky, podle kalkulace Svazu podnikatelů ve stavebnictví, mají samozřejmě i přímý vliv na úroveň celkové zaměstnanosti, neboli dle propočtu a vyjádření Svazu podnikatelů ve stavebnictví:

„Každá stavební investice ve výši cca 1 mil. Kč vytváří v ekonomice 3,2- 3,5 pracovních míst, z toho 1 ve stavebnictví a 2,2-2,5 v ostatních oborech.“
(více na www.sps.cz)

Multiplikační efekt může ovšem vyvolávat i opačné důsledky. Neboli při snížení počtu pracovníků ve stavebnictví o jednoho pracovníka vyvolá tato změna ztrátu zaměstnání 2,2-2,5 pracovníků v ostatních odvětvích. Z tohoto hlediska tak můžeme tedy zcela jed-

noznačně konstatovat, že jakékoli snižování investic do stavebnictví má velice negativní dopady na celkovou zaměstnanost a s tím související národohospodářské ukazatele.

Dále pak z pohledu návratnosti investovaných finančních prostředků státem do stavebnictví si dovoluji uvést, že dle propočtu a vyjádření Svazu podnikatelů ve stavebnictví:

„Z každých 100 mil. Kč investovaných do stavebních prací jsou daňové a ostatní příjmy na sociálním a zdravotním pojištění přínosy do státního rozpočtu cca ve výši 55,5 mil. Kč.“
(více na www.sps.cz)

Novela zákona o veřejných zakázkách stavebnictví nepomohla

Hypotetická otázka, která mě tak tedy v kontextu s výše uvedeným napadá, zní, proč se stát nesnaží rozhybat ekonomiku a neinvestuje do stavebnictví? A čeho vláda dosáhla zrušením ekonomické a finanční kvalifikace dodavatelů veřejných zakázek?

Navíc, položíme-li si otázku, jaký vývoj můžeme do budoucna očekávat ve stavebnictví, tak podle nejnovějších údajů Českého statistického úřadu můžeme konstatovat, že špatný. Neboli jen za první pololetí roku 2012 odvětví stavebnictví pokračuje ve svém poklesu a celkově se propadá o 6,7 %. Zároveň i hodnota nových veřejných zakázek má sestupnou tendenci, a to zejména v inženýrském stavitelství, kde klesla téměř o polovinu.

Nakonec tak můžeme být rádi, že se nepotvrdila původní studie společnosti CEEC Research z ledna 2012, která na základě pesimistických očekávání naprosté většiny ředitelů stavebních společností predikovala ještě horší ukazatele - pro rok 2012 pokles až o 9,2 %, což by znamenalo rekordní meziroční propad v sektoru stavebnictví od vzniku České republiky.

Jako klíčový problém osobně vnímám již plně funkční novelu zákona č. 137/2006 Sb. o veřejných zakázkách, účinnou od 1.4.2012. Zadavatelé se aktuálně zaměřují téměř vždy pouze na cenu. Ve spojení s radikálním omezením požadavků na kvalifikaci (způsobeným novelou č. 55/2012 Sb.) tak dochází ke snížení nabídkových cen na dumpingovou hranici a v důsledku toho ke zhoršení kvality realizovaných stavebních prací. V takové

situaci je obvyklé následné prodražení realizované zakázky.

Nutno zmínit, že tato novela v sobě obsahovala i jistá pozitiva, nicméně v konečném důsledku a v nepříliš dobré ekonomické situaci, ve které se momentálně Česká republika nachází, je nešťastná a bude mít nedozírné následky. Z tohoto důvodu nemohu sdílet nadšení nad schválením této novely a nerozumím pozitivně naladěným komentářům směrem k této novele ze strany pana ministra Jankovského a pana ministra Dobeše:

„V letošním roce čelíme mnoha ekonomickým nejistotám a výkyvům, jejichž negativní dopady pocítí zřejmě každý občan České republiky. Oblast stavebnictví nebude v tomto ohledu výjimkou. Je ale důležité, abychom ekonomickou aktivitu a efektivitu, které povedou k růstu HDP, sami podpořili. Za Ministerstvo dopravy ČR tím mám na mysli zejména investice do dopravní infrastruktury. Právě ty mají největší prorůstový potenciál a jsou tak zásadní podmínkou růs-

tu tuzemské ekonomiky. Tato skutečnost by měla být pozitivní zprávou i pro české stavebnictví. Jsem proto rád, že jsme například učinili již několik zásadních kroků k realizaci pilotního PPP projektu, na dálnici D3 či jsme otevřeli otázku možných odložených plateb za stavby. Za zmínku jistě také stojí letos schválená novela zákona o veřejných zakázkách, která má za cíl především posílit transparentnost zadávání veřejných zakázek a zefektivnit výběrová řízení.“

Pavel Dobeš
ministr dopravy

(Zdroj: Kvalitativní studie českého stavebnictví 2012, CEEC Research, duben 2012)

„V roce 2012 probíhají důležité legislativní změny, které se promítnou do stavebnictví. Jsem přesvědčen, že novela zákona o veřejných zakázkách a novela stavebního zákona budou mít očekávaný pozitivní vliv na české podnikatelské prostředí ve stavebnictví. Věřím, že novelizace stavebního zákona odstraní uměle vytvořené byrokratické překážky a vnese do českého stavebnictví větší průhlednost. Právě malá transparentnost totiž pod vlivem médií dlouhodobě poškozuje dobrou pověst celého odvětví.“

Práce na obou novelách ukázala, jak přírodná je úzká spolupráce mezi soukromým a veřejným sektorem při tvorbě legislativy. Komentáře a návrhy odborníků ve stavebnictví byly a jsou Ministerstvu pro místní rozvoj ČR potřebnou zpětnou vazbou. Věřím, že se navázání trvalého kontaktu promítne do kvality právního rámce v oblasti stavebnictví a přispěje tak ke kultivaci podnikatelského prostředí.“

Kamil Jankovský
ministr pro místní rozvoj

(Zdroj: Kvalitativní studie českého stavebnictví 2012, CEEC Research, duben 2012)

Pro lepší pochopení mé kritiky si dovoluji odkázat na následující komentáře společnosti CEEC Research:

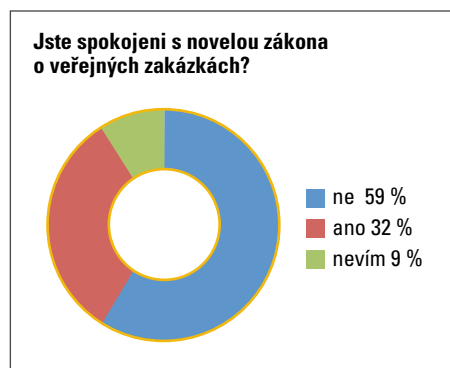
„Růstu kvality příliš nepomáhá ani novela zákona o veřejných zakázkách, která klade důraz právě na cenu. Z výsledků realizovaných rozhovorů vyplývá, že s touto novelou ředitelé většinou spokojeni nejsou (potvrzuje 59 % respondentů). Podle jejich názoru cena jako rozhodující kritérium v řadě případů zcela nevyhovuje, tj. nezajišťuje potřebnou kvalitu realizace, navíc jsou nová pravidla nepřehledná a chybí prováděcí

předpisy, mechanismy na potlačení korupce jsou nedostatečné. Také podle ředitelů tento zákon škodí samotným zadavatelům, kteří jsou podle něj nuceni vybrat i společnost, o jejíž kvalitách nejsou přesvědčeni, ale v důsledku nejnižší ceny ji přijmout musí. Řada ředitelů rovněž uváděla, že i načasování novely bylo nešťastné a že způsobuje prodloužení ve vypisování zakázek (úředníci nejsou v řadě případů ještě na nový systém přeškoleni, a proto zakázky odsouvají).“

(Zdroj: Kvartální analýza českého stavebnictví Q3/2012, CEEC Research, červenec 2012. Pozn.: zmíněná analýza vznikla před nabytím účinnosti prováděcích předpisů k zákonu o veřejných zakázkách, které byly přijaty s velkým zpožděním.)

Graf: Kvartální analýza českého stavebnictví Q3/2012

Zdroj dat: CEEC Research

„Z důvodu omezeného množství zakázek na trhu je aktuálně téměř každá druhá společnost (44 %, srov. 42 % v 2011) ochotna přijmout zakázku s nulovou nebo zápornou marží, což jen ukazuje na vážnost krize v sektoru a „vyhladovělost“ společností. Aby získalo zakázku, porušuje alespoň občas své interní předpisy (risk management) 28 % společností (34 % v 2011).“

(Zdroj: Studie projekčních společností 2012, CEEC Research, červen a červenec 2012)

Závěr

V kontextu výše uvedených problémů se domnívám, že nedojde-li u zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, v brzké době k návratu přísnějšího prokazování kvalifikace u stavebních prací, bude odvětví stavebnictví neustále atakováno druhořadými společnostmi s tristní kvalitou, a jednotlivá stavební díla se tak v rozmezí několika málo let mnohonásobně prodraží.

Zároveň poplácávání se po ramenou u jednotlivých politických představitelů, ve smyslu „to jsme tu zakázku ale levně vysoutěžili“ (myšleno oproti původnímu rozpočtu), mi připadá minimálně nerozumné a krátkozraké. Dumpingové ceny jsou hrozba, která ohrožuje celý tento segment, a ten kdo na něj opět doplatí, budeme my všichni.

Ing. Filip Bušina, MBA
doktorand VŠE v Praze
www.filipbusina.cz